



# LAPSEN MIELIPITEEN SELVITTÄMINEN LASTENSUOJELUN AVOHUOLLOSSA

Sointu Vainionpää  
Sosiaalityön käytäntötutkimus  
Sosiaalityö  
Helsingin yliopisto  
Tammikuu 2021

## TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Käytäntötutkimus toteutettiin erässä Kanta-Hämeen maakunnassa sijaitsevan kunnan lastensuojelun avohuollossa. Kunnan lastensuojelussa on siirrytty työskentelemään systeemisen lastensuojelun toimintamallia mukailien vuodesta 2018 alkaen. Systeeminen lastensuojelun toimintamalli koostuu kolmesta ydinelementistä: systeemisestä työskentelystä, syteemisestä tiimistä ja systeemisestä viikkokokouksesta. (Aaltio & Isokuortti, 2019).

Systeemiset tiimit koostuvat tutkimuspaikkakunnalla sosiaalityöntekijöistä, sosiaali- ja perheohjaajista, konsultoivasta sosiaalityöntekijästä, koordinaattorista ja perheterapeutista. Osalle perheistä perhetyötä tarjotaan tiimin omana työnä ja osalle perheistä perhetyö tuotetaan ostopalveluna yksityisiltä yrityksiltä.

## TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa tietoa lastensuojelun avohuollon arkisissa kohtaamisissa tapahtuvasta lapsen mielipiteen selvittämisestä, herättää työyhteisössä keskustelua lapsen mielipiteen selvittämisestä ja sen kirjaamisesta sekä kehittää lastensuojelun avohuollon käytäntöjä tukemaan lapsen mielipiteen huomioimista osana päätöksentekoa, toiminnan suunnittelua ja perheen tilanteen arviointia.

Tutkimuksen tavoite sai alkunsa työyhteisön tarpeesta saada tietoa lapsen mielipiteen selvittämisen käytännöistä ja lapsen mielipiteen käyttämisestä lastensuojelun avohuollon toiminnan arvioinnissa sekä päätöksenteossa.

Tutkimuksessa oli kaksi tutkimuskysymystä. *Mitä lastensuojelun avohuollossa kirjataan lapsen mielipiteen selvittämisestä ja millaisena lapsen mielipiteen selvittäminen näyttäätyy asiakaskertomustekstien perustella.*

## AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimusaineisto koostui lastensuojelun avohuollossa tuotetuista asiakaskertomuskirjauksista. Tutkimuksessa käytettiin aineistona asiakaskertomustekstejä, jotka oli tuotettu loka- marraskuun 2019 aikana. Tutkimusaineistoa oli yhteensä 1717 sivua, joista lapsen mielipidettä sisältäviä sivuja 789.

Lapsen mielipiteen selvittämisen käsitteen määrittelyssä käytin moniulotteista näkemystä, jonka muodostin juridisen (lastensuojelulaki 417/2017, 20. §), haastatteluorientaatioiden (Hyvärinen & Pösö, 2018) ja lapsen arkikokemuksen (Horwath, 2019) yhdistelmästä.

Analyysi toteutettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Suuren aineistomäärän vuoksi ja jatkoanalyysin mahdollistamiseksi tutkimusaineisto kvantifioitiin. (Kts. Tuomi & Sarajärvi, 2019) Kvantifiointi tehtiin aineiston luokittelussa teorian ja aineiston pohjalta syntyneen taulukon avulla. Kvantifioinnissa syntyi lapsen mielipiteen selvittämisen havaintoyksiköitä, joita löytyi yhteensä 1417. Keskimääräisesti mielipidehavaintoja oli 1,9 sivuilla, jotka sisälsivät kirjausta lapsen mielipiteestä.

## TULOKSET

Lapsen mielipiteen selvittämisestä kirjataan lastensuojelun avohuollon asiakaskertomusteksteihin lapsen mielipiteen laadusta, mielipiteen kohteesta, sen alkuperästä sekä mielipiteen selvittämisen ammatillista kuvausta.

- 1) Lapsen mielipiteen selvittämisestä kirjataan monipuolisesti ja laadullisesta näkökulmasta tarkasteltuna asiakaskertomusteksteissä on löydettävissä moniulotteinen kuvaus lapsen arkikokemuksesta. Kirjauksissa lapsen mielipide sijaitsi hajanaisesti muun tekstin seassa ja kirjaukset vaikuttivat juridisesta näkökulmasta puutteellisilta.
- 2) Lapsen mielipiteen selvittäminen vaihteli lapsen iän mukaan. Alle kouluikäisten lasten kohdalla mielipiteen selvittämisen kirjauksia oli vähiten ja heidän kanssaan oli käytetty eniten jotain ammatillista menettelmää mielipiteen selvittämiseen. Eniten mielipiteen kirjauksia oli yli 12-vuotiaiden lasten asiakirjoissa.
- 3) Lapsen mielipiteen selvittämisen läheteenä oli useimmiten lapsi itse. Alle kouluikäisten kohdalla suurin osa lapsen mielipiteistä oli kuitenkin peräisin lapsen läheisen kertomasta. Lapsen läheisten kertomana lapsen mielipiteen kohteet poikkesivat lapselta peräisin olevien mielipiteiden kohteista.

## IDEAT KEHITTÄMISEEN

Työyhteisön kehittämisideat jakautuivat työmenetelmien, kirjaamiskäytäntöjen ja asiakastietojärjestelmää koskeviin kehittämisideoihin.

Työmenetelmien osalta toimintaa haluttiin kehittää keräämällä yhteiseen käyttöön erityisesti pienten lasten mielipiteen selvittämiseen hyödynnettäviä menetelmiä. Lisäksi ehdotettiin lapsen ammatillisen verkoston hyödyntämistä lapsen mielipiteen selvittämisessä.

Kirjauskäytäntöjen osalta työyhteisössä ehdotettiin asiakaskertomustekstien otsikointia kirjauksen sisällön perustella ja asiakaskertomustekstin jäsentämistä siten, että lapsen mielipide olisi omassa kappaleessaan sekä helpommin löydettävissä.

Asiakastietojärjestelmän osalta työyhteisössä pohdittiin asiakastietojärjestelmän ohjausvaikutusta ammatilliseen kirjaamiseen sekä valmiiksi jäseneltyjen asiakirjamallien kehittämistä ja hyödyntämistä.

## LÄHTEET

Aaltio, E. & Isokuortti, N. (2019). Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. *THL*, työpaperi 33/2019. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6paperi%2033%20Systeemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aaltio%20ja%20Isokuortti\\_VALMIS.pdf?squence=4&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6paperi%2033%20Systeemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aaltio%20ja%20Isokuortti_VALMIS.pdf?squence=4&isAllowed=y)

Horwath, J. (2019). The Assessment Process – Making a Referral, Planning the Assessment and Gathering information. Teoksessa J. Horwath & D. Platt (toim.) *The Child's World – The Essential guide to assessing vulnerable children, young people and their families.* (3. painos). Lontoo: Jessica Kingsley Publishers. 46–79.

Hyvärinen, S. & Pösö, T. (2018). Lasten haastattelu lastensuojelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lastensuojelulaki (417/2007)